

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
EDUSKUNTA

14.5.2024

TyV@eduskunta.fi

S-postinne 6.5.2024; Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta keskiviikko 15.05.2024 klo 11.30 / VNS 2/2024 vp / Asiantuntijapyyntö

VNS 2/2024 VP VALTIONEUVOSTON SELONTEKO JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMASTA VUOSILLE 2025–2028

Työterveyslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta.

Suomen taloudellinen tilanne on heikko ja kasvun osalta aneeminen. Jäämme verrokki-maistamme jälkeen, eikä bruttokansantuottemme ei ole kasvanut vuoden 2008 jälkeen. Samalla tuottavuuskehityksemme on ollut olematonta. Kasvun puutteen sekä väestöllemme, sen ikärakenteen puitteissa, tarjottavien palvelujen yhteisvaikutuksesta valtion velkaantuminen on kiihtynyt. Kun tähän yhdistetään Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaun seurauksena korkotason palautuminen normaaliksi poikkeuksellisen nolla-aikakauden jälkeen, on julkisen talouden liikkumavara olematon. Samalla lienee selvää, että niin vaikeita kuin valtioneuvoston nyt esittämät leikkaukset kansalaisten ja työyhteisöjen kannalta ovatkin, ovat ne välttämättömiä.

Työelämän kehittämisen kannalta avainkysymyksemme on, mihin valtioneuvoston esittämät leikkaukset kokonaisuudessa kohdistuvat. Tällöin on talouskasvun puutteen sekä työvoimapulaa värittävässä tilannekuvassamme maalinamme pidettävä tuottavan, hyvinvoivan ja oppimista vaalivan työelämän kehittämistä kansantaloutemme moottorina. On selvää, että ellemme saa talouttamme tuottavaan ja ekologisesti kestäväan kasvuun ovat nyt esitetyt leikkaukset ainoastaan kitkerän polun alku; polun, jossa esteet ja risukot vain kasvat sään heikentyessä.

Kun katsoo Suomen talouden kehitystä vuosikymmenten takaa, on hyvä muistaa viisaus: ”Onko Suomen kansalla malttia vaurastua”. Joskus tuntuu, että olemme jämähtäneet pienenevän kakun jakamisproblematiikkaan, emmekä rakenna isompaa kakkua ja ymmärrä tarpeeksi nyt menossa olevaa suurta työelämämuutosta, emmekä varmista ja laajenna pohjaamme kilpailukykyiselle, tuottavalle, työkykyiselle sekä osaavalle työelämälle. Tältä osin tilannettamme hankaloittaa työn murros sekä digivihreä siirtymä, jotka ovat sekä uhka että mahdollisuus. Lähivuosina ne määrittelevät hyvän työelämän ja sen pelisäännöt uudella tavalla. Hyvän tuoreen esimerkin tästä tarjoaa hybridityön nousu työn murroksen kärkiteemaksi.

Hyvinvointivaltiomme taustalla on pitkä ja määrätietoinen panostus työn tuottavuuden ja työhyvinvoinnin kehittämiseksi. Valitettavasti yhteiskunnallinen panostuksemme työelämään on hiipunut. Samalla tuottavuuden osalta positiivinen kehityksemme – ja osin myös osaamisemme – on katkennut, vaikka työhyvinvointimme on paremmalla tasolla kuin vuosikymmeniä sitten. Työhyvinvointi on kuitenkin polarisoitunut, josta hyvän esimerkin tarjoaa mielen-terveysongelmien jakautuminen työikäisessä väestössä sekä sairauspoissaolojen voimakas keskittyminen tiettyihin työntekijäryhmiin. Lisäksi ennen ehkä piiloon jääneet epäkohdat ovat nousseet ilmeisiksi työvoimapolussa.

Panostus työhyvinvointiin on aina panostus tulevaan. Tätä tarvitaan erityisesti nyt, kun olemme muuraamassa perustaa tuottavuudelle, työhyvinvoinnille ja osaamiselle uudelleen. Tähän työhön on myös panostettava enemmän kuin mihin olemme tottuneet viime vuosina ja osana hyvinvointivaltiomme kokonaiskehittämistä.

Olemme uudessa tilanteessa, jossa tapamme tehdä työtä muuttuu ja uudet teknologiset avaukset kuten tekoäly muuttavat toimintaamme sekä vaativat oppimista. Lähivuosina tekoäly läpäisee työelämän ja tehostaa prosessien vaiheita ja työtehtävien osia. Tekoälyn hyödyntäminen työelämässä sisältää mahdollisuuksia säästöihin, tehostamiseen ja kilpailukyyn sekä talouskasvun parantamiseen. Se voi sisältää myös ratkaisuja työvoimapulaan, mikäli Suomessa uskalletaan investoida ja tarttua tilaisuuteen siten, että potentiaalisia mahdollisuuksia ei tukahduteta ja kuihduteta ylenpalttisella sääntelyllä ja näivettävällä lainsäädännöllä.

Tekoälyn ohella meillä on tällä hetkellä hyvät mahdollisuudet houkutella vihreän siirtymän investointeja ja innovaatioita Suomeen kirittämään talouskasvuamme ja vahvistamaan puhtaaseen talouteen perustuvaa yritystoimintaa. Turvallisena, korkean teknologian ja digitalisaation edelläkävijöihin lukeutuvana maana Suomi pystyy halutessaan uudistamaan elinkeinoelämäänsä ja lisäämään talouskasvua ja kilpailukykyä digivihreän siirtymän avulla kestäväällä tavalla, joka tarjoaa uudistumiselle ja vauraudelle perustan pitkälle tulevaisuuteen.

Sekä tekoälyhyppäystä että vihreää siirtymää varten meidän investoitava työelämän kehittämiseen ja luotava uutta näkemystä, toimintamalleja ja taitoja, jotka vievät työelämää eteenpäin. Olemme vasta taipaleen alussa, emmekä siinä onnistu ilman määrätietoista panostamista. Esimerkiksi lähityövoittoisessa tehdastyössä kehittämismme on perustunut jo yli sadan vuoden ajan tieteellisen liikkeenjohdon oppeihin, joita vuosikymmenet ovat jalostaneet, korjanneet sekä täydentäneet laajassa yhteistyössä. Samalla esimerkiksi hybridityön osalta historiaperspektiivimme on vasta vajaan viiden vuoden mittainen.

Työterveyslaitos näkee välttämättömänä, että työelämän kehittämiseksi löydetäisiin parlamentaarinen ja pitkäkestoinen tahtotila ja rakenne noin 50M euron vuotuisesta tutkimus- ja kehittämisrahoituksesta. Tarve on välttämätön sekä työelämän tuottavuuden ja innovatiivisuuden tason nostamiseksi että työhyvinvoinnin turvaamiseksi. Kun katsoo investointia suhteessa nyt menossa olevan muutoksen vaativuuteen tai yksityiskohtaisemmin esimerkiksi liian aikaisin alkavien työkyvyttömyyseläkkeiden, työtapaturma- tai sairauspoissaolokustannusten määrään, on investoinnin vipuvaikutus yli satakertainen. Samalla lisäfokus saataisiin huipputärkeään tuottavuustyöhön, jossa meiltä puuttuu tutkittu ymmärrys ja soveltamiskyky post-modernissa työelämässä. Nyt on vaikeata olla varma, miten työelämän jatkuvuus ja kilpailukyky varmistetaan ilman tätä. Samalla lienee selvää, että ilman tuottavaa ja hyvinvoivaa työelämää ei meillä ole loppujen lopuksi ole jäljellä juuri mitään.

Antti Koivula
pääjohtaja